

יחידה 4: ראש השנה פרק א משנה ג

החודשים שבהם יוצאים שלוחי בית הדין

המשנה עוסקת בזמנים שיוצאים שלוחי בית הדין להודיע שהחודש התקדש. העיקרון המשותף לכל החודשים הוא שכאשר חל מועד באותו חודש השליחים יוצאים. יחד עם זאת יש לחודשים שונים מאפיינים שונים, וגם להם יש לשים לב בלימוד.

משך הוראה מומלץ: שני שיעורים

מטרות

1. הישג מושגי תוכן: התלמיד ידע מי הם שלוחי בית דין, לשם מה נשלחו ומהי תקנת המועדות.
2. הישג מבנה: התלמיד יארגן את המשנה בטבלה ויזהה את מילת הטעם 'מפני'.
3. הישג הבנה ופרשנות: התלמיד יבין מדוע השליחים יוצאים בחודשים אלו, וידע להכליל מתוך פירוט החודשים את הכלל הקובע מתי השליחים יוצאים. בנוסף, התלמיד ידע ששיקר משנה זו אחרי החורבן. כמו כן יתברר לתלמיד שגם בזמן המקדש יוצאים על שישה חודשים, שכן אז לא יוצאים על אב.
4. הישג הבנה ופרשנות: התלמיד יבין מדוע אין צורך לצאת בחודש סיון בשביל שבועות, וכן מדוע יש צורך לצאת באלול מפני ראש השנה, ומתוך כך יבין מהי הסיבה שלפיה נוהגים לקיים את ראש השנה יומיים.
5. הישג תורת חיים: התלמיד יבין את מרכזיות המקדש גם לאחר חורבנו ואת הציפייה לבניינו מתוך הלימוד שגם כאן וגם במשנה הבאה המשנה מסתיימת בדין 'וכשהיה בית המקדש קיים'.

פתיחה

כיוון שעסקנו הרבה בהקדמה, אנו מציעים ביחידה זו לגשת ישר למשנה. כדאי לשאול לפני קריאת המשנה כדי להפנות את תשומת הלב: על מי המשנה מדברת? אלו זמנים ומועדים מופיעים במשנה?

גוף השיעור

א. מושגי תוכן

המשניות אינן מופיעות לפי סדר תהליך קידוש החודש. השלוחים הם השלב האחרון – שלב ההודעה. כדי לסייע להבנה של התלמידים את התהליך במלואו שילבנו בחוברת ציר המתאר את השלבים השונים, וכל מושג שנלמד משולב באותו ציר. חשוב להדגיש לתלמידים לאיפה קשורה כל משנה שנלמדת.

השליחים היו אחת מן הדרכים שהודיעו על קידוש החודש, לפני או במקביל לשלוחים (תלוי לפי איזו דעה) היו משיאים משואות. התלמידים ילמדו על כך בפרק הבא.

ב. מבנה

למשנה זו מבנה ברור, לא המבנה הטיפוסי של הכאמד"ט, אך יש בו מרכיבים ממנו: כותרת, ומילת טעם 'מפני' שחוזרת על עצמה שבע פעמים במשנה.

במשימה 1 התלמידים מתבקשים לזהות את הכותרת, את מילת הטעם, ולאחר מכן למלא את הטבלה בלשון המשנה. ניתן להוריד את **הטבלה מהאתר** בגרסת הדפסה.

ג. לשון חכמים

פעמים רבות המשנה כתובה בלשון מקוצרת, ועלינו לוודא שהתלמידים הבינו אותה כראוי. אנחנו עושים זאת פעמים רבות על ידי כך שמבקשים מהתלמידים להוסיף את המילים שחסרות לכאורה במשנה. תרגיל מסוג זה נעשה במשימה 2.

ד. הבנה ופרשנות.

הסעיף הראשון של שאלה 3 עוסק בהבנת הכלל הקובע מתי השליחים יוצאים. כדאי לפני ביצוע המטלה לבקש מן התלמידים להכליל: למה יוצאים בכל החודשים הללו? באלו חודשים לא יוצאים, ומדוע?

הסעיף השני מתייחס למילה התענית, שעל תשעה באב יוצאים במיוחד כי זו התענית החמורה ביותר. אך גם על צום גדליה ניתן לדעת בעקבות ההודעה על אלול / תשרי (תלוי אם המקום רחוק מבית הדין הגדול).

משימה 4 היא משימה של תרגול שממחיש כיצד לפי ראש חודש יודעים מתי חלים החגים שבאותו חודש. לשם ביצוע המשימה יש להוריד מהאתר את **לוחות החודש**. ניתן גם להקרין אותם על הלוח כדי להדגים.

שתי המשימות הבאות (וההסברים) עוסקות ביוצאים מן הכלל: משימה 5 באלול שיוצאים בו מפני ראש השנה שחל בחודש תשרי, ומשימה 6 על סיוון שלמרות שיש בו חג – שבועות, לא יוצאים בו, מכיוון שהוא אינו נקבע לפי התאריך אלא לפי ספירת העומר (ובאמת בתקופות שמקדשים את החודש שבועות לא יחול תמיד בו' בניסן כמו בימינו).

דיון על הסיפא של המשנה נמצא במשימה 7, שם התלמידים נדרשים להבין מדוע חודש אייר מיוחד למקדש, ומדוע בחודש אב יוצאים רק לאחר החורבן.

סיכום

ביחידה זו נכנסנו לפרטי החודשים שבהם השלוחים יוצאים, בסיכום חשוב לחזור אל המכלול: מדוע השלוחים יוצאים? איזה חלק זה מתהליך קידוש החודש? בנוסף לכך התלמידים מתבקשים לזכור את הכלל שקובע מתי החודשים יוצאים על ידי כך שהם מביאים דוגמאות ומסבירים.